

پرسش و پاسخ پیرامون سرطان

تهیه و تنظیم: فاطمه بایرامیان

پرستار بخش فوق تخصصی هماتولوژی انکولوژی

زیر نظر دکتر زهره صنعت

مرکز تحقیقات هماتولوژی انکولوژی دانشگاه علوم پزشکی تبریز

بهار ۱۳۸۷

برای گسترش روش های درمانی جدید می باشند. روش درمانی جدید، قبل از اینکه در افراد و به طور عمومی مورد استفاده قرار گیرد، در مطالعات تحقیقی و توسط پزشک مورد استفاده قرار می گیرد تا اطمینان حاصل گردد که درمان جدید برای افراد بی خطر بوده و بر علیه بیماری نیز موثر می باشد.

◀ آیا سرطان همیشه موجب بروز درد می شود؟

داشتن سرطان به معنی وجود درد نیست. وجود درد به نوع سرطان؛ وسعت

Photo : Javad Moghimi FARS NEWS AGENCY

بیماری و قدرت تحمل بیمار بستگی دارد. درد وقتی احساس می شود که تومور رشد کرده و به استخوان ها؛ سایر اعضا و اعصاب می رسد. درد ممکن است عارضه جانبی درمان نیز باشد. درد را می توان توسط داروهای

مسکن، تخفیف یا کاهش داد. یکی از راه های کاهش درد استفاده از روش های غیر مداخله ای دارویی و انجام تمرینات آرامسازی عضلانی می باشد. مهم این است که با بیماران در مورد درد صحبت کنیم تا در گام های بعدی، تسکین درد آسان تر باشد. فکر اعتیاد یا از دست دادن کنترل نباید مانع صحبت بیماران در مورد درمان های دارویی شود. بیماران که به دستور پزشک برای کنترل درد سرطان، دارو مصرف می کنند ممکن است واقعا به آن اعتیاد پیدا کنند؛ در این صورت تغییر در دوز دارو یا نوع دارو، به کنترل عوارض کمک می کند.

منبع مورد استفاده :

نکات کلیدی

- میزان بقای مبتلایان به سرطان در سال های اخیر افزایش یافته است؛ اما هنوز سرطان دومین عامل مرگ و میر در کشور امریکا می باشد.
- سرطان وقتی بروز می کند که رشد و تقسیم سلول ها بدون مرگ آن ها ادامه پیدا می کند. سلول های سرطانی به بافت های اطراف آسیب رسانده و یا آن ها را از بین می برند. آن ها همچنین می توانند از طریق گردش خون یا سیستم لنفاوی به قسمت های دور دست بدن انتشار پیدا کنند(متاستاز).
- سرطان در نتیجه تغییرات در ژن هایی ایجاد می شود که کنترل رشد و مرگ سلول ها را بر عهده دارند. این تغییرات ارثی بوده و یا ناشی از عوامل محیطی و روش زندگی می باشد.
- افراد می توانند خطر بروز سرطان را از طریق اتخاذ شیوه زندگی سالم، کاهش دهند. همچنین سرطان های در مراحل ابتدایی یا پیش سرطانی با آزمایشات غربالگری(تشخیص زودرس) قابل تشخیص می باشند.
- سرطان ها موجب بروز علائم مختلفی می شوند.
- درمان سرطان ها از طریق جراحی؛ رادیو تراپی (اشعه درمانی)؛ شیمی درمانی؛ هورمون درمانی و درمان های بیولوژیک صورت می گیرد.
- کارآزمایی های بالینی(مطالعات تحقیقی از طریق افراد)؛ روشی برای افراد علاقمند به پیشگیری؛ غربالگری؛ تشخیص و درمان سرطان می باشند.

← مقدمه

در امریکا سالانه بیش از ۱/۴ میلیون مورد جدید بیمار سرطانی تشخیص داده می شود و بیشتر از ۵۵۰ هزار نفر از آن ها در اثر ابتلا به سرطان فوت می کنند. سرطان دومین عامل مرگ میر در امریکا می باشد اما

پیشرفت های انجام شده در شناسایی ؛ تشخیص و درمان سرطان، میزان بقای انواع سرطان ها را افزایش داده است. حدود ۶۴٪ از مبتلایان به سرطان بعد از تشخیص ؛ میزان بقای ۵ ساله دارند.

← سرطان چیست؟

سرطان گروهی از بیماری هایی است که از سلول ها شروع می شود. سلول ها، اساس ساختمان بدن می باشند. برای درک بهتر سرطان لازم است بدانیم هنگام تبدیل سلول های سالم به سلول های سرطانی، چه اتفاقی رخ می دهد؟ بدن از سلول های زیادی تشکیل شده است. معمولا سلول ها رشد کرده و تقسیم می شوند تا سلول های بیشتری برای برقراری سلامتی بدن تولید کنند. گاهی این فرایند برنامه ریزی شده، معکوس پیش رفته و سلول هایی تولید می شود که بدن به آن ها نیاز ندارد و سلول های پیر ؛ در حالی که بدن به آن ها نیاز ندارد از بین نمی روند. سلول های اضافی، تشکیل توده بافتی بنام غده یا تومور را می دهند.

به نوع هورمون درمانی، عوارض جانبی ممکن است موقت ؛دایمی یا طولانی مدت باشد.

در درمان بیولوژیک، از سیستم ایمنی بدن به صورت مستقیم یا غیر مستقیم، برای مقابله با بیماری و کاهش عوارض جانبی درمان استفاده می شود. آنتی بادی های مونوکلونال؛ اینترفرون؛ اینترلوکین-۲ و فاکتورهای محرک کلنی، از انواع درمان های بیولوژیک هستند.

عوارض جانبی درمان بیولوژیک بسته به نوع درمان اختصاصی، متفاوت است. عموما عوارض جانبی به شکل علائم شبه آنفولانزا مانند لرز؛ تب؛ درد عضلانی، ضعف؛ کاهش اشتها؛ تهوع؛ استفراغ و اسهال می باشد. بیماران به آسانی دچار خونریزی؛ کبودی؛ لکه های پوستی یا تورم در بدن می شوند. این مشکلات ممکن است شدید باشد اما بعد از درمان از بین می روند.

← آیا کارآزمایی های بالینی (مطالعات تحقیقاتی) قابل دسترس

وجود دارند؟ افراد از کجا می توانند اطلاعات بیشتری را در

مورد کارآزمایی های بالینی کسب کنند؟

کار آزمایی بالینی؛ دیدگاهی برای بیماران سرطانی به منظور گسترش درمان های جدید و موثرتر و راههای بهتر برای استفاده از این درمان ها می باشد. این مطالعات در بیمارستان ها و مراکز سرطانی حمایت می گردد. مطالعات تحقیقی، گام اساسی

روش به سلول های سالم نیز دچار آسیب می شوند مخصوصا زمانی که سلول ها در مرحله تقسیم می باشند. پزشکان ممکن است از یک نوع یا ترکیبی از داروها را مورد استفاده قرار دهند. عوارض جانبی داروها بستگی به نوع داروها و دوز مصرفی داروها دارد. ریزش مو، عارضه شایع شیمی درمانی می باشد؛ گرچه بعضی از داروها این عارضه را ندارند. داروهای ضد سرطان موجب بروز خستگی؛ کاهش اشتها؛ تهوع؛ استفراغ؛ اسهال و زخم دهان می شوند. سلول های سالم نیز حین شیمی درمانی تحت تاثیر قرار می گیرند. معمولا عوارض جانبی بعد از اتمام درمان، برطرف می شوند.

هورمون درمانی در گروهی از سرطان ها که هورمون برای رشد آن ها لازم است؛ به کار می رود. این درمان مانع استفاده از هورمون هایی می شود که سلول های سرطانی، برای رشد خود لازم دارند. این درمان شامل کاربرد داروهایی است که یا تولید هورمون های خاص را متوقف می کنند یا روش کاربرد هورمون ها را تغییر می دهند. نوع دیگر هورمون تراپی، جراحی است که در آن اعضای تولیدکننده هورمون را خارج می کنند. به عنوان مثال تخمدان ها را برای درمان سرطان پستان یا بیضه ها را برای درمان سرطان پروستات، خارج می کنند.

هورمون درمانی ممکن است عوارض جانبی نیز داشته باشد. بیماران احساس خستگی نموده و دچار احتباس مایعات بدن؛ افزایش وزن؛ گرگرفتگی؛ حالت تهوع و استفراغ؛ تغییر اشتها و نیز تشکیل لخته های خونی می شوند. هورمون درمانی در زنانی که در آستانه یائسگی قرار دارند باعث کاهش تراکم استخوانی می شود. بسته

تمام تومورها سرطانی نبوده و ممکن است خوش خیم یا بد خیم باشند. تومورهای خوش خیم سرطانی نیستند. می توان آن ها را برداشت و در اغلب موارد عود نمی کنند. تومورهای خوش خیم، به سایر قسمت های بدن انتشار نمی یابند.

مهم است بدانیم: تومورهای خوش خیم تهدیدی برای

زندگی محسوب نمی شوند.

تومورهای بدخیم سرطانی هستند. سلول ها در تومورهای بدخیم، غیر طبیعی بوده و بدون کنترل رشد و تقسیم می شوند. سلول های سرطانی به بافت های مجاور انتشار می یابند. همچنین سلول های سرطانی از تومور جدا شده و وارد گردش

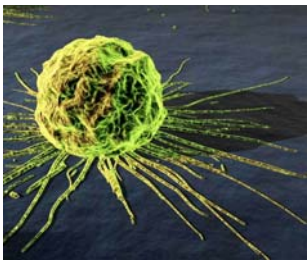
خون یا سیستم لنفاوی می شوند. انتشار سرطان را متاستاز می گویند.

عروق خونی شبکه ای از شریان ها؛ مویرگ ها و وریدها می باشند که از این طریق، خون در بدن به گردش در می آید. سیستم لنفاتیک؛ لنف و گلبول های

سفید خون را از طریق عروق لنفاتیک (لوله های باریک) به کل بافت های بدن حمل می کند.

← علل بروز سرطان چیست؟

دانشمندان در یافته اند علت بروز سرطان، تغییر در ژن هایی است که رشد و مرگ سلول ها بر عهده آنها می باشد. روش زندگی خاص و عوامل محیطی موجب تغییر

برخی ژن های طبیعی به ژن های سرطانی می شوند. در نتیجه مصرف تنباکو؛ رژیم غذایی؛ تماس با اشعه ماورا بنفش نور خورشید و تماس با عوامل سرطان زا در

محل کار یا محیط، این ژن ها اجازه می دهند تا سرطان رشد نماید. برخی از ژن ها (از پدر؛ مادر یا والدین) به ارث می رسند اما این مورد همواره دلیل اصلی انتشار سرطان نیست و فقط احتمال ابتلا به سرطان را افزایش می دهد. دانشمندان آزمایشات بر روی موادی که باعث

کاهش یا افزایش ابتلای افراد به سرطان می شود را، ادامه می دهند.

اگر چه ابتلا به برخی ویروس های خاص همانند هیپاتیت (یرقان)، ایدز و ویروس پاپیلومای انسانی، خطر ابتلای انسان به سرطان را افزایش می دهد اما خود سرطان مسری نبوده و سرطان از فرد مبتلا به سرطان، به فرد دیگری سرایت نمی کند. دانشمندان دریافته اند که آسیب یا صدمه بافتی، علت بروز سرطان نیست.

← چگونه می توان از بروز سرطان پیشگیری نمود؟

هیچ تضمینی برای جلوگیری از ابتلا به سرطان وجود ندارد ولی می توان خطر ابتلا به سرطان را از طریق اقدامات زیر کاهش داد:

۱. عدم مصرف فراورده های تنباکو
۲. کاهش مصرف غذاهای پرچرب و افزایش مصرف سبزیجات؛ میوه و غلات کامل

کاشتنی؛ سیم ها یا لوله های پلاستیکی، حاوی مواد رادیواکتیوی هستند که مستقیماً روی تومور یا نزدیک تومور قرار داده می شوند. رادیوتراپی نوعی درمان است که درد ندارد. عوارض جانبی رادیوتراپی، موقتی بوده و می توان آن ها را درمان یا کنترل کرد. بیماران مخصوصاً در هفته های آخر درمان؛ احساس خستگی می کنند. رادیوتراپی باعث کاهش تعداد گلبول های سفید خون می شود. این گلبول ها، بدن را در مقابل عفونت ها محافظت می کنند. در رادیو تراپی خارجی؛ ریزش موها در نواحی تحت رادیو تراپی شایع بوده و همچنین پوست ناحیه دچار قرمزی؛ خشکی، تورم و خارش می شود.

افرادی که در مواجهه با بیماران تحت رادیوتراپی خارجی هستند، تحت هیچ خطری قرار نمی گیرند. رادیو تراپی خارجی موجب رادیواکتیویته شدن بدن نمی شود. در رادیوتراپی داخلی که رادیوتراپی کاشتنی نیز گفته می شود تا زمانی که سطح اشعه در بالاترین سطح می باشد؛ بیمار باید در بیمارستان بستری بوده و از سایر افراد دور باشد (ایزوله باشد). مواد کاشتنی ممکن است دائم یا موقت باشد. قبل از ترک بیمارستان، بایستی سطح اشعه در فردی که مواد کاشتنی داریم دارد، به پایین ترین سطح رسیده باشد. هنگام ترک بیمارستان، فردی که کاشتنی موقت دارد هیچ رادیواکتیویته ای در بدن خود ندارد.

شیمی درمانی روشی است که از داروها برای نابود کردن سلول های سرطانی استفاده می شود. در این

اما پزشکان و بیماران بر روش درمانی تکیه می کنند که علاوه بر نابودی سلول های سرطانی ، کمترین عوارض جانبی را نیز داشته باشد. پزشکان راهکارهایی را برای کاهش مشکلات احتمالی ناشی از درمان یا بعد از درمان به بیماران پیشنهاد می کنند.

جراحی عملی است که در آن سرطان (عضو سرطانی شده) برداشته می شود. عوارض جانبی جراحی بستگی به عواملی مانند اندازه و محل تومور؛ نوع عمل و وضعیت عمومی بیماری دارد. بیماران بعد از عمل جراحی، درد دارند که می توان آن را با دارو کنترل کرد. احساس خستگی و ضعف در تمام بیماران تحت جراحی، شایع می باشد. بیماران ممکن است نگران انتشار بیماری در حین بیوپسی یا عمل جراحی سرطان باشند. این امر بندرت اتفاق می افتد زیرا جراح روش های احتیاطی را برای جلوگیری از انتشار سلول های سرطانی به کار می برد. همچنین در معرض هوا بودن سرطان حین عمل جراحی، دلیل بر انتشار سرطان نمی باشد.

در درمان با اشعه (رادپوتراپی) از اشعه هایی با انرژی زیاد، جهت نابودی سلول

های سرطانی در نواحی هدف، استفاده می شود. رادپوتراپی خارجی توسط دستگاهی داده می شود که انرژی را در ناحیه تومور متمرکز می کند. رادیو تراپی را می توان داخلی نیز انجام داد. سوزن ها؛ مواد

۳. انجام مرتب فعالیت های بدنی (ورزش) و کاهش وزن بدن

۴. اجتناب از تماس با اشعه های مضر

خورشید، از طریق استفاده از وسایل

حفاظتی و پوشیدن لباس های آستین

دار

۵. صحبت با پزشک در مورد فواید

احتمالی داروهایی که اثرات آن ها در

کاهش خطر ابتلا به برخی از سرطان

ها، ثابت شده است.

اگر چه می توان از اغلب عوامل خطر بروز سرطان، اجتناب کرد اما بعضی از شرایط همانند ارث، غیر قابل اجتناب هستند و بهتر است افراد از آنها آگاهی داشته باشند. به یاد داشتن این مطلب مهم است که افراد دارای ژن خاص عامل سرطان، حتما مبتلا به سرطان نمی شوند. افراد در معرض خطر بالای ابتلا به سرطان، حداقل امکان بایستی از عوامل خطر ساز دوری کنند.

این افراد باید آزمایشات کامل را انجام دهند تا در صورت ابتلا به سرطان، کشف و درمان زودرس سرطان انجام گیرد. با تشخیص زودرس سرطان، درمان غالباً موثر می باشد. آزمایشات غربالگری (تشخیص زودرس) همانند سیگموئیدسکوپی (دیدن روده بزرگ و مقعد با دستگاه)؛ آزمایش خون مخفی مدفوع؛

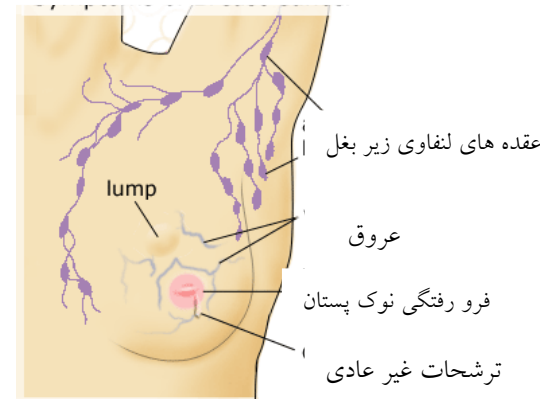
ماموگرافی (عکسبرداری از پستان) و پاپ اسمیر (نمونه برداری از دهانه رحم) سرطان را در مراحل اولیه شناسایی می کنند.

← نشانه ها و علائم شایع سرطان چیست؟

سرطان موجب بروز علائم و نشانه های مختلفی می گردد. علائم احتمالی سرطان شامل موارد زیر است:

۱. توده یا برآمدگی در پستان یا هر نقطه دیگر از بدن

نشانه های بروز سرطان پستان

۲. زخم های پوستی که بهبود نیابند

۳. تغییرات در عادات دفع ادرار و مدفوع

۴. سوءهاضمه مزمن یا اشکال در بلع غذا

۵. کاهش وزن بدون علت مشخص

۶. خونریزی یا ترشحات غیر عادی از مجاری طبیعی بدن

۷. خال جدید یا هرگونه تغییر واضح در خال ها و زگیل های موجود در بدن

وجود این علائم و سایر نشانه ها، همیشه دلیل بر وجود سرطان نیست. این علائم می توانند بدلیل عفونت ها؛ تومورهای خوش خیم و یا سایر مشکلات نیز ایجاد شوند. مهم است که پزشک این علائم یا دیگر تغییرات بدنی را مشاهده کند. تنها پزشک می تواند بیماری را تشخیص دهد. فردی که دارای این علائم است نباید منتظر درد باشد؛ چون سرطان در مرحله اولیه درد ندارد. در صورت بروز علائم بیماری، پزشک معاینات بدنی انجام داده و آزمایشات خون درخواست می کند. ممکن است نیاز به انجام بیوپسی (نمونه برداری) باشد. در اغلب مواقع؛ بیوپسی تنها راهی است که می توان مرحله سرطان را تشخیص داد. در بیوپسی؛ پزشک نمونه ای از بافت غیر طبیعی را بر می دارد و آسیب شناس بافت را زیر میکروسکوپ، برای تشخیص سلول های سرطانی بررسی می کند.

← سرطان چگونه درمان می شود؟

درمان سرطان شامل جراحی؛ رادیوتراپی؛ شیمی درمانی؛ هورمون درمانی و درمان بیولوژیک می باشد. پزشک یک روش یا ترکیبی از آنها را بکار می برد و این بستگی به محل سرطان؛ انتشار سرطان؛ سن بیمار و وضعیت عمومی فرد و سایر عوامل دارد. به علت عوارض جانبی ناشی از مصرف داروهای ضد سرطان بر علیه سلول های سرطانی؛ سلول ها و بافت های سالم بدن نیز در معرض آسیب قراردارند. برخی بیماران از عوارض بیماری، بیشتر از خود بیماری وحشت دارند